

بررسی آثار تغییرات نرخ ارز بر صنعت گردشگری ایران

حسین شریفی رنانی^۱، نسیم میلادی لاری^۲

^۱دانشیار، گروه اقتصاد ، واحد اصفهان ، دانشگاه آزاد اسلامی، خوراسگان ، ایران

^۲گروه حسابداری، واحد بزم، دانشگاه آزاد اسلامی ، بزم ، ایران.

نام نویسنده مسئول:

نسیم میلادی لاری

چکیده

صنعت گردشگری یکی از صنایع معتبر جهان و درآمدزا است ، که تحت تأثیر بسیاری از پارامترهای اقتصادی از جمله نرخ ارز می باشد .

کشور در حال توسعه و دارای اقتصاد تک محصولی مثل ایران که دارای شرایط مناسب طبیعت گردی با اقلیم چهار فصل، آثار باستانی و معماری چشم گیر می باشد، می توان با برنامه ریزی های صحیح و با توجه به وضعیت و بحرانهای حاکم از جمله تغییرات نرخ ارز به سمت بهره برداری بهینه از منابع و صنایع حرکت نمود و سبب رشد و توسعه اقتصادی را در کشور فراهم آورد، از اینرو نوسانات نرخ ارز را می توان یکی از مهم ترین شوکها در اقتصاد داخلی به حساب آورد که از کانالهای مختلف (مانند صادرات و واردات)، قیمت ها ، تولید و غیره را در داخل کشور تحت تأثیر قرار می دهد.

این مقاله بر اساس مطالعات کتابخانه ای انجام گرفته است که تاثیر پارامترهای اقتصادی از جمله تغییرات نرخ ارز بر توسعه اقتصادی صنعت گردشگری ایران را با توجه به شرایط موجود بیان و در پایان نتایج و پیشنهاداتی برای استفاده بهینه از شرایط موجود و تبدیل تهدیدها به فرصتهای در افزایش بهره وری از صنعت توریسم و افزایش جذب توریست ارائه می گردد.

کلید واژه: صنعت توریسم ، اشتغال ، درآمد ارزی، نرخ ارز ، توسعه اقتصادی

مقدمه

صنعت گردشگری^۱ گسترده ترین صنعت خدماتی و مهمترین صنعت اشتغال زا در دنیا محسوب می شود در حال حاضر یکی از صنایع رو به رشد جهانی و ابزاری برای ایجاد درآمد ملی می باشد. این صنعت از اصلی ترین ارکان اقتصادی جهان و توسعه پایدار محسوب می شود.

نرخ ارز یکی از مهم ترین متغیرهای اقتصادی به شمار می رود که بر صنایع یک کشور مخصوصاً صنعت گردشگری اثر می گذارد. نوسان نرخ ارز بی اعتمادی و نااطمینانی را در اکثر فعالیتهای اقتصادی بیشتر می کند و برای اقتصاد یک کشور مضر تلقی می شود.

گردشگری همچنین به عنوان یکی از مؤلفه های مهم تجارت بین المللی نیز محسوب می شود ، این صنعت یکی از متنوع ترین و بزرگترین صنایع در جهان و از مهمترین منبع درآمد زا و اشتغال زا در بسیاری از کشورهای دنیا است و می توان به عنوان موتور توسعه اقتصادی نام برد به علت اهمیتی که از نظر اقتصادی، اجتماعی و سیاسی دارد، آنرا ناجی مشکلات اقتصادی ایران، جایگزین نفت و موتور محرک اشتغالزایی نیز از آن یاد می کنند، بنابراین، نوسانات ارزی اثراتی نیز بر صنعت گردشگری و بنگاههای فعال خواهد گذاشت که می تواند جریان سرمایه گذاری خارجی در یک کشور را که بخشی از آن نیز در گردشگری صورت می گیرد، تحت تاثیر قرار دهد و اثر منفی بر آن بگذارد بطور کلی اثر کاهش ارزش پول رایج یک کشور در برابر ارزهای عمده جهانی بر رونق گردشگری آن کشور و افزایش سفر گردشگران خارجی به آن پدیده ای است که در سالهای اخیر و در بعضی نقاط مختلفی از دنیا تکرار شده است در این مقاله ابتدا به معرفی اصطلاحات گردشگری و پارامترهای مهم و مؤثر اقتصادی بر نرخ ارز و گردشگری اشاره می نماید و سپس به بررسی آثار تغییرات نرخ ارز بر صنعت توریسم کشور ایران می پردازد و در نهایت پیشنهاداتی برای بهبود این صنعت ارائه می دهد.

مفهوم گردشگری

به معنای دور زدن، رفت و برگشت بین turns به معنای گشتن اخذ شده که ریشه در لغت لاتین (tour) از کلمه tourism لغت گردشگری مبدأ و مقصد است که از یونانی به اسپانیایی و فرانسه و در نهایت به انگلیسی راه یافته است. مفهومی فراگیر و گسترده است که تاریخچه آن به سال ۱۸۱۱ یا پیش از آن باز می گردد و تعریف آن همچنان دستخوش تغییر و دگرگونی است. اصطلاح گردشگری شامل مسافرت های افراد در خارج از خانه و تجارتها و افرادی می شود که در خدمت این بنگاهها هستند که برای آنها انجام مسافرتها را آسانتر و لذت بخش تر می کند (فرزین، ۱۳۸۳).

اقتصاد گردشگری

اقتصاد گردشگری میزان مسافرتها و تبعات و اثرات اقتصادی آنها را اعم از مستقیم و غیر مستقیم و القایی^۲ مورد سنجش و اندازه گیری قرار می دهد. انجام مبادلات مستلزم معامله ارزهای خارجی است به طوریکه ارزش آن بر اساس تقاضا و عرضه ارزها در بازار جهانی تعیین می شود. مهم ترین ویژگی های اقتصادی از فعالیت های مربوط به بخش گردشگری تولید درآمد، اشتغال و درآمد ارز خارجی است که به عنوان نیروی محرکه توسعه اقتصادی ایفا نقش می کند. می توان گردشگری را به کالاهای بازرگانی تشبیه کرد که نیازمند بازار فروش است تا به خریداران و علاقه مندان عرضه شود. (میلادی لاری، ۲۰۱۶)

از نظر اقتصاد، جهانگردی صنعتی سود آور است.، جهانگردی بیش از هر فعالیت اقتصادی و صنعتی دیگر در جهان موجب حرکت سرمایه ها و انتقال پول ها شده است، مصارف و درآمدهای حاصل از جهانگردی به مراتب بیشتر و سریع تر از تولیدات ناخالص ملی و صادرات جهانی کالا و خدمات رشد می یابد. عوامل و نیروهایی که بتواند قابلیت یک شرکت را به منظور ارائه محصولات و خدمات خود به مصرف کنندگان به طور موثر بکار گرفته و تحت تاثیر قرار دهند. (میلادی لاری، نسیم و صدف، ۲۰۱۶).

¹ .tourism

² . Induced

گردشگری و توسعه

اگر منافع گردشگری در سطح جوامع و مناطق یک کشور به درستی توزیع شود می تواند سطح زندگی مردم را بهبود بخشد (پاپلی یزدی، ۸۵). به همین دلیل توسعه گردشگری، به ویژه در کشورهای کمتر توسعه یافته، عامل مؤثری در مقابله با فقر است و موجب افزایش درآمد قشرهای مختلف، کاهش بیکاری و رونق اقتصادی و در نتیجه بهبود کیفیت زندگی مردم و افزایش رفاه اجتماعی می شود (کاظمی، ۸۵). برنامه توسعه سازمان ملل (UNDP) شاخص توسعه انسانی معرفی شده است این شاخص نه فقط درآمد ناخالص ملی سرانه، بلکه میزان امید به زندگی مردم و نرخ باسوادی را نیز مورد توجه قرار می دهد. (داسویل، ۸۴).

ارز

به پول های خارجی ارز گفته می شود. به گفته دیگر به واحدهای پولی که در کشورهای دیگر جز کشور اصلی داد و ستد شود به صورت کلی ارز گفته می شود. ارز عموماً نوع پذیرفته شده ای از پول است که شامل سکه و اسکناس های کاغذی می شود و توسط دولت توزیع شده و در داخل اقتصاد گردش دارد. ارز که به عنوان واسطه مبادله کالا و خدمات مورد استفاده قرار می گیرد، پایه و زیربنای کسب و کارها به حساب می آید. وقتی کالاها و خدمات در کشورهای مختلف می خواهند مورد مبادله قرار گیرند، باید نسبت مبادله بین کالاها و خدمات مورد شناسایی قرار گیرد؛ چراکه کشورهای مختلف پول های مختلف دارند. بهای خرید یا فروش یک واحد پول خارجی به پول رایج کشور را نرخ ارز می گویند. (ویکی پدیا).

ارز و نوسانات

نوسان به عنوان بی ثباتی، ناپایداری و یا عدم اطمینان تعریف شده و معیاری از ریسک محسوب می شود. نوسان نرخ ارز، ناپایداری در معاملات بین المللی کالاها و دارایی های مالی را به تصویر می کشد. نرخ ارز را همچنین به عنوان پیش بینی آتی قیمت های نسبی دارایی ها در نظر می گیرند تا تغییرات غیرقابل پیش بینی در عرضه و تقاضای پول ملی و خارجی را منعکس کند. بنابراین نوسان نرخ ارز، انتظارات عوامل را در مورد تغییرات در اندازه و حجم عرضه پول، نرخ های سود و درآمد منعکس می کند.

درآمد ارزی

درآمد ارزی حاصل از جهانگردی بین المللی، این مبلغ شامل درآمد ارزی ناخالص خارجی، مجموعه هزینه های جهانگردان خارجی و درآمدهای ارزی خالص است (از خالص باقی مانده در کشور پس از کسر کردن هزینه های ارزی) هزینه های ارزی، برای واردات کالاها و خدمات در صنعت جهانگردی مورد استفاده قرار می گیرد و شامل مواد غذایی، اقلام و تجهیزات و تسهیلات اقامتی، حقوق و دستمزد کارکنان و غیره می شود. درآمد ایجاد شده از طریق صنعت توریسم و سهم آن در تولید خالص یا ناخالص ملی، اهمیت فراوان صنعت جهانگردی را در کل اقتصاد نشان می دهد. درآمدهای حاصل از جهانگردی معرفی نوعی «صادرات نامرئی و پنهان» است، یعنی این درآمد، نتیجه فروش خدمات جهانگردی در یک کشور به جهانگردان و مسافران خارجی است. گردشگری علاوه بر ایجاد اشتغال موجب درآمد ملی می شود که بخشی از درآمد به صورت درآمد ارزی حاصل می شود. درآمدهای گردشگری عبارتند از مقدار ارزی که بازدیدکنندگان خارجی به داخل کشور می آورند و خرج می کنند. (مروجی، ۹۵).

سرمایه گذاری های خارجی و توسعه

سرمایه گذاری عبارت است از صرف مبلغی معین پول در حال حاضر به امید کسب سود و عایدات آینده. رشد در اقتصاد مدیون سطوح بالایی از پس انداز و سرمایه گذاری. "سرمایه فیزیکی و انسانی" است. در کشورهای رو به توسعه قیمت های کلان، مبنا (نرخ های ارز، نرخ های بهره و

نرخهای دستمزد) تقریباً " برابر با ارزش کالاهای کمیاب برای عوامل تولید است . در علم اقتصاد ، سرمایه گذاری فرآیندی است که در آن کالاهای سرمایه ای برای تولید کالاها و یا خدمات دیگر بکار می رود . سرمایه گذاری افزایش حاصل در ثروت اقتصادی در زبان علوم است که جریان سرمایه گذاری شامل تولید کالاهای سرمایه های جدید و افزایش در ارزش داراییهای واقعی موجود و از جمله موجودی انبار است .

سیاسی کاملاً نو انجام می گیرد که در آن سرمایه گذار نه فقط نیاز دارد _ سرمایه گذاری های خارجی جدید در یک محیط جهانی اقتصادی که نسبت به امنیت اصل سرمایه خود تضمین های رسمی را دریافت کند ، بلکه می خواهد سود آوری آن سرمایه را نیز مشخص و قابل اندازه گیری بداند . (کانتر^۳ و همکاران ۲۰۰۳).

نرخ ارز ، تراز تجاری و گردشگری

تفاوت میان ارزش پولی واردات و صادرات خروجی در طی یک دوره معین در اقتصاد. رابطه بین واردات و صادرات کشورها است. اگر صادرات بیشتر از واردات باشد مقدار مثبت به نام مازاد تجاری مشخص می شود. اگر واردات بیشتر از صادرات باشد مقدار منفی به نام کسری تجاری یا شکاف تجاری مشخص می شود.

نرخ واقعی ارز با واردات رابطه عکس دارد و با صادرات رابطه مستقیم. به این معنی که با افزایش آن واردات کاهش و صادرات افزایش می یابد. تراز تجاری حساسی است که نشان دهنده تبادلات مالی یک کشور با دیگر کشورهای جهان است و جریان های خروجی و ورودی کشور را نشان می دهد. در تراز تجاری ارزش تمامی کالاها، خدمات، عواید خارجی، بدهی های سرمایه ای (در روزهای پیشین)، طلای ورودی و خروجی و بطور کلی اگر تراز تجاری مثبت باشد یعنی میزان صادرات بیشتر از واردات است و همچنین ارتباطات متقابل این عناصر مدنظر قرار می گیرند دارای مازاد تجاری اگر منفی باشد یعنی واردات بیشتر از صادرات بوده و میگوییم کسری تجاری وجود دارد ؛ حال آنکه که مازاد آن به معنی افزایش درآمد سرانه مردم و افزایش قدرت پول کشور صادر کننده میتواند باشد.

تراز تجاری در بخش گردشگری (طبق استاندارد

یا صندوق بین المللی پول): IMF

شامل دو بخش اصلی است . الف :حساب کنونی، شامل کالاها، کالاهای نامشهود یا خدمات (مسافرت، حمل و نقل و سایر خدمات)، درآمد (جبران خدمات کارکنان، درآمد سرمایه گذاری) و انتقال های کنونی. ب: حساب مالی و سرمایه ای که دربرگیرنده انتقال سرمایه و آرایش دارایی ها و تعهدات مالی، غیرمالی و غیرتولید است؛ شامل: حساب سرمایه (انتقال های مهاجران، بخشش بدهی)، حساب مالی (سرمایه گذاری مستقیم خارجی، سرمایه گذاری مستقیم در کشور)، مجموع سرمایه گذاری ها (دارایی ها، بدهی ها)، حساب های مالی غیراصلی، سایر سرمایه گذاری ها و دارایی های رزرو. (دنیای اقتصاد، ۹۲).

نرخ ارز و تولید ناخالص داخلی^۴

بهترین روش برای سنجش اقتصاد یک کشور است. تولید ناخالص داخلی شامل تمام چیزهایی است که توسط همهی مردم و شرکت های واقع در یک کشور تولید می شود.

انواع تولید ناخالص داخلی

روش های مختلفی برای سنجش تولید ناخالص داخلی یک کشور وجود دارد. اما شناخت انواع و کاربردهای آن بسیار مهم است

الف : تولید ناخالص داخلی اسمی .

³ Sugiyarto ,Cuntur&orther.(2003).”

⁴ Gross Domestic product(GDP)

ب: تولید ناخالص داخلی واقعی

به منظور مقایسه‌ی سال به سال خروجی‌های اقتصادی، باید تأثیر تورم را از محاسبات خارج نمود. برای این کار، تولید ناخالص داخلی واقعی محاسبه می‌شود که در آن از شاخص ضمنی قیمت استفاده می‌شود. این شاخص نشان می‌دهد که قیمت‌ها نسبت به سال پایه چه مقدار تغییر کرده‌اند. با ضرب شاخص ضمنی قیمت در تولید ناخالص داخلی اسمی، تولید ناخالص داخلی واقعی به دست می‌آید. در این محاسبات نکات زیر مد نظر قرار می‌گیرد: ۱- درآمد شرکت‌ها و افراد خارج از کشور در محاسبات وارد نمی‌شوند. در نتیجه تأثیر نرخ ارز و سیاست‌های تجاری از محاسبات حذف می‌شود. ۲- تأثیر تورم از محاسبات حذف می‌شود. ۳- تنها محصولات نهایی در محاسبات قرار می‌گیرند. تولید ناخالص داخلی سرانه کشورهای مبدأ نیز بر روند ورود گردشگران اثرگذار هستند. نرخ ارز در بلندمدت اثر افزایش روی رشد تولید ناخالص داخلی، سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی و آزادی تجاری کشورها داشته است. (اقتصاد آنلاین، ۹۶).

نرخ ارز ، تورم و گردشگری

نرخ ارز از کانال‌های مختلفی می‌تواند بر تورم اثرگذار باشد که مهم‌ترین آنها افزایش قیمت کالاهای وارداتی مصرفی خانوار و افزایش قیمت کالاهای واسطه‌ای و در نتیجه افزایش هزینه‌های تولید است. تورم اثر منفی بر جذب گردشگران در یک کشور مقصد توریستی می‌گذارد کلاً گردشگری باعث تورم می‌شود. « رابطه بین گردشگری و تورم از این پیچیده‌تر به نظر می‌رسد. جریان قابل توجهی از گردشگران در یک فصل می‌تواند به بالاتر رفتن سطح قیمت بسیاری از کالاهای و خدمات در ناحیه توریستی منجر شود. این نکته توسط دانشمندان پذیرفته شده است که به طور معمول قیمت کالاهای و خدمات در شهرها و نواحی توریستی بیشتر از مناطقی است که یا گردشگران کمی از آن بازدید می‌کنند یا کلاً گردشگرپذیر نیستند؛ همچنین در تفرجگاه‌های عمومی، قیمت‌ها برای خدمات گردشگری در فصل اوج مسافرت‌ها بیشتر از بقیه سال است

تورم تقاضا به دلایل زیر به وجود می‌آید :

تقاضای فصلی

عرضه بی‌کشش

واکنش ناکافی بازار (سود قطعی شرکت‌ها یا تفرجگاه‌ها از یک اجاره اقتصادی).

تورم وارداتی ناشی از گردشگران بین‌المللی ورودی (تأثیر واحدهای پول بین‌المللی و افزایش نقدینگی).

تورم هزینه نیز ناشی از عوامل زیر است:

مدیریت فصول اوج

مالیات زیاد بر روی برخی از محصولات و خدمات گردشگری

در هر صورت، قیمت‌ها بدون در نظر گرفتن مصرف‌کنندگان نمی‌توانند افزایش پیدا کنند؛ بر اساس قانون عرضه و تقاضا که تعیین‌کننده قیمت‌ها هستند، بسیاری از گردشگران مقصد خود را به خاطر تفاوت قیمت‌ها از فرانسه به اسپانیا تغییر داده‌اند و از اسپانیا به هر جای دیگری نیز ممکن است که تغییر دهند (نکویی، ۹۷).

نرخ ارز ، اشتغال و گردشگری

علاوه بر نرخ رشد تولید، نرخ رشد اشتغال را می توان یکی دیگر از شاخص های عملکردی بخش حقیقی اقتصاد دانست. بر اساس برآوردها، نرخ رشد اشتغال نیز بر اساس الگویی مشابه نرخ رشد تولید با نرخ رشد ارز رابطه دارد (میلادی لاری، ۲۰۱۶).

تغییرات اشتغال و تولید هم جهت هستند، افزایش بازاریابی و تبلیغات و سرمایه گذاری در بخش خدمات به توریست را عاملی برای رونق اقتصادی می باشد. افزایش نرخ ارز باعث افزایش تقاضای تولیدات داخلی (هم در بازار داخلی و هم در بازار خارجی) میشود. پس بهره برداری از ظرفیتهای تولیدی موجود هم افزایش می یابد. در نتیجه، میزان تولید و اشتغال هم افزایش می یابد.

نرخ ارز ، صادرات و گردشگری

علاوه بر آن هر توریست با خرید اجناس داخلی کشور، به صادرات آن کشور کمک می کند؛ اقتصاددانان به این نوع از صادرات، صادرات پنهان می گویند. صادرات پنهان، به صادرات غیرتعرفه ای می گویند که از فیلتر تعرفه گمرک نمی گذرد اما ارز خارجی را وارد کشور می کند (اقتصاد آنلاین، ۹۷).

اثرات عمده اقتصادی توریست

محور عمده را برای اندازه گیری اثرات اقتصادی صنعت توریسم عبارتند از:

- ۱- افزایش تولید ناخالص داخلی: درآمد حاصل از گردشگری به افزایش تولید ناخالص داخلی کمک می کند. ۲- ورود ارز: این امر شامل محاسبه درآمدهای ناخالص ارزی است. کل ارزی که توریست های خارجی هزینه می کنند پس از کسر ضریب خروج آن از کشور که برای واردات کالاها و خدمات مورد استفاده در توریسم صرف می شود محاسبه می شود.
- ۳- اشتغال: اشتغال محلی ایجاد شده توسط توریسم که به واسطه نوع آن محاسبه می شود و به چهار شکل زیر می باشد:
 - الف) اشتغال مستقیم: افرادی که در موسسات مرتبط با توریسم کار می کنند از قبیل: هتلها، رستورانها، فروشگاههای توریستی و آژانسهای سیر و سفر.
 - ب) اشتغال غیر مستقیم: مشاغل ایجاد شده در بخش عرضه از قبیل: کشاورزی، شیلات و صنایع مرتبط.
 - ج) اشتغال القایی: این مشاغل از طریق خرج کردن درآمدی حاصل می شود که شاغلان به طور مستقیم یا غیر مستقیم کسب کرده اند.
 - د) اشتغال ساختمانی: شغلهایی که در بخش احداث تسهیلات و زیر بناهای توریستی ایجاد می شوند. این اشتغال معمولاً موقتی است ولی ممکن است در مورد مکانهایی که توسعه مداوم توریستی وجود دارد بسیار طولانی شود.
- ۴- ضریب تکاثری: این موضوع به تاثیری که یک منبع خارجی درآمد بر اقتصاد داخلی دارد اشاره می کند. این تاثیر مقدار نفوذ درآمدهای توریستی به داخل اقتصاد و ایجاد سایر فعالیتهای اقتصادی را اندازه گیری می کند.
- ۵- کمک به افزایش درآمدهای دولتی: این امر شامل مالیات هتلها و سایر انواع مالیاتهای توریستی، عوارض خروجی فرودگاهها، عوارض گمرکی مرتبط با واردات صنعت توریسم، مالیات بر درآمد موسسات و کارمندان مرتبط با صنعت توریسم و مالیات بر دارایی تاسیسات توریستی می شود (خبرگزاری ایرنا، ۹۷).

رشد و صنعت گردشگری

گردشگری به دو صورت مستقیم و غیر مستقیم بر رشد اقتصادی تأثیر می گذارد :

الف- اثر مستقیم: از آن جایی که گردشگری یکی از صنایع خدماتی است، از این رو درآمد حاصل از این صنعت بخشی از تولید ناخالص داخلی

کشور میزبان محسوب می شود و مستقیماً بر رشد اقتصادی آن کشور تأثیر می گذارد صنعت گردشگری میتواند راهکاری مناسب برای کسب درآمدهای ارزی سرشار برای کشورها و در نتیجه رشد اقتصادی بالاتر باشد. ب- اثر غیر مستقیم: گردشگری به صورت غیرمستقیم نیز بر رشد تأثیر می گذارد، چرا که اثر پویایی را در کل به شکل اثرات سرریز و یا دیگر آثار خارجی نشان می دهد. (مارین ۱۹۹۲).

صنعت گردشگری، نوسانات نرخ ارز و ایران

ایران نیز یکی از کشورهای مهم جهان از نظر تنوع و تعدد جاذبه های گردشگری به شمار می آید، به گونه ای که ایران را جزو ۱۰ کشور برتر دنیا می دانند. میزان درآمدزایی گردشگری تا حدود زیادی تحت تأثیر تغییرات نرخ ارز قرار می گیرد که این مسئله از موضوعات حایز اهمیت است. لذا بسیاری از کشورها برای جلوگیری از نوسانات نرخ ارز، ارزش پول خود را در مقابل ارزهای مهم تا حدودی تثبیت می نمایند، اما در این میان برخی کشورها نیز نوسانات نرخ ارز را پذیرفته اند و سیاستهای خود را بر این مبنا اتخاذ نموده اند با استناد به نظریه های مرسوم، کاهش ارزش پول داخل در مقابل ارزهای خارجی و افزایش نرخ ارز از عوامل مؤثر در بهبود تراز پرداخت گردشگری است (پناهی و همکاران، ۱۳۹۶: ۱۲۸). در سال ۱۳۹۷ با کاهش ارزش پول ملی، ایران به یکی از ارزان ترین مناطق جهان برای گردشگران تبدیل شده است. از طرفی این موضوع باعث می شود تا تعداد گردشگرانی که از ایران به سایر کشورها سفر کنند، کاهش پیدا کند. اما مسائل سیاسی باعث کاهش ورود گردشگران خارجی به کشور می شود. این موضوع تأثیر کاملاً منفی بر میزان ورود گردشگران به کشور دارد. علاوه بر نوسانات ارزی، سایر پارامترهای تأثیرگذار در صنعت گردشگری مانند صنعت حمل و نقل، بنادر و هتل ها در وضعیت کنونی صنعت گردشگری کشور نقش داشته اند و تمام این موارد بر این صنعت تأثیرگذار است (دیپیم، ۱۳۹۷). در حال حاضر افزایش قیمت ارزهای جهانی در برابر پول کشور، فرصتی طلایی فراهم نموده تا دیارمان به عنوان بهشت مقصد گردشگری برای گردشگران خارجی باشد. برنامه ریزی اصولی و تدوین سیاست های مناسب جهت توسعه گردشگری و قرار دادن این موضوع در اولویت های اسناد توسعه شهری، در زمانی که کشاورزی به سبب بی آبی و صنعت و تولید به سبب افزایش نرخ ارز در رکود هستند، می تواند باعث سرعت در رشد اقتصاد و خروج از رکود و بیکاری باشد (شیخعلی شاهی، ۱۳۹۷). به طور کلی مطالعات نشان می دهد که اگر نرخ ارز در کشور مقصد گردشگری افزایش یابد، کالا و خدمات کشور مقصد گردشگری برای خارجیان ارزان تمام می شود. به عبارت دیگر گردشگران خارجی با همان مخارج قبلی (به ارز) می توانند از کالا و خدمات بیشتری بهره ببرند که این باعث انگیزه آن ها برای مسافرت به کشور مربوطه می شود. بالعکس، اگر نرخ ارز کاهش یابد باعث کاهش ورود گردشگران خارجی شده و در طرف دیگر موجب خروج گردشگران داخلی به مقصد کشورهای خارجی می گردد. زیرا با کاهش نرخ ارز، کالا و خدمات خارجی برای گردشگری داخلی ارزان تر تمام می شود و این تقاضا برای مسافرت به خارج را افزایش می دهد. (نیازی، اسفندیار و غلامرضا رضایی، ۱۳۹۴).

کشور ایران صنعت گردشگری تنها به یک عامل وابسته نیست و علاوه بر نرخ ارز عواملی از قبیل افزایش نرخ تورم، تبلیغات منفی رسانه های بیگانه، سطح کیفی خدمات ارائه شده به گردشگران مانند: حمل و نقل، رستوران و هتل داری با توجه به استانداردهای روز دنیا و غیره نیز

برافزایش یا کاهش ورود گردشگر بر این صنعت در کشور اثرات فراوانی دارد. در کنار تأثیر نرخ ارز بر تورسم بین الملل، اقتصاددانان معتقدند که افزایش نرخ ارز بر گردشگری داخلی نیز تأثیرگذار خواهد بود. برخی از آن ها این تأثیرات را مثبت تلقی کرده اند و برخی نیز به اثرات منفی آن اشاره دارند. در ایران نیز بخش سفر و گردشگری بر اقتصاد کشور از این سه طریق اثرگذار است. آثار مستقیم گردشگری شامل اثراتی است که به طور مستقیم منجر به تغییر در تولید ناخالص داخلی و اشتغال می شوند. آثار غیرمستقیم گردشگری شامل هزینه هایی است که به طور

غیرمستقیم بر تولید ناخالص داخلی و اشتغال در کشور اثر می گذارد و آثار القایی نیز شامل مخارج مستقیم و غیرمستقیم کارکنان آن صنعت است. (دنیای اقتصاد، ۹۷).

نتایج و پیشنهادات

صنعت گردشگری یکی از صنایع معتبر ، مطرح و درآمدزا توسعه پایدار در سطح بین الملل می باشد که دارای رتبه اول در صنعت خدماتی و سومین جایگاه صنعتی از نظر اشتغال زای و کسب درآمد (بعد از صنایع نفت و خودرو سازی) دارا می باشد.

صنعت گردشگری یکی از منابع درآمدی است و از نظر برخی اقتصاد دانان کالای لوکس محسوب شود و به سبب همین دیدگاه در شرایط دشوار اقتصادی، سفر به عنوان یک کالای نه چندان ضروری از چرخه زندگی مردم قابل حذف می دانند ، حال آنکه گردشگری به عنوان یک صنعت در سطح دنیا تعریف شده و کشورهای مختلف با ایجاد تسهیلات و زمینه گردشگری برای مردم با ایجاد بستری مناسب برای گردشگران خارجی، درآمدزایی کلانی از این صنعت برای کشور خود را فراهم آورده اند.

صنعت گردشگری می تواند به عنوان موتور برای رشد اقتصادی عمل نماید و سایر فعالیت ها را نیز به دنبال خود به حرکت درآورد. از سوی دیگر، رشد اقتصادی نیز بر توسعه گردشگری مؤثر است. رشد اقتصادی، با توسعه تسهیلات و زیربنای گردشگری از جمله: توسعه حمل و نقل ، گسترش پول الکترونیک، توسعه اماکن اقامتی، رستورانها و هتلها، توسعه بهداشت عمومی و CT و راهها، توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات (همچنین) توسعه تسهیلات تفریحی و امور رفاهی، سبب توسعه در صنعت گردشگری می شود.

طبق تئوری رفتار مصرف کننده مبتنی بر رفتار عقلایی انتظار می رود افراد برای افزایش سود و بهره وری خود، سفر به کشورهای با نرخ ارز بالاتر را افزایش دهند، البته عکس این موضوع وجود دارد یعنی در کشورهایی که نرخ ارز افزایش می یابد شاهد افزایش سفرهای خارجی می باشد، زیرا در این حالت سفرهای داخلی برای افراد هزینه های بالایی خواهد داشت. در سال های اخیر این صنعت به یکی از منابع درآمدی نسبتاً پایدار در شهرها و حتی روستاها تبدیل شده است اما نوسانات بازار ارز در کشور ایران مشکلاتی را از جمله افزایش نرخ ارز ، کاهش ارزش پول ملی را به وجود آورده است که در همین راستا تولید کالاهای صادراتی مقرون به صرفه می شود و تولید کنندگان کالاهای صادراتی از این بابت سود سرشاری به دست می آورند و به منظور حفظ کمیت و کیفیت تولید مبادرت به افزایش سرمایه گذاری می کنند که از این جهت می توان این رشد سرمایه گذاری به دیده یک فرصت دیده شود و شرایط افزایش اشتغال در کشور را فراهم آورد

بطور کلی افزایش سرمایه گذاری تولید کنندگان باعث افزایش تقاضا برای نیروی کار جدید می شود. بنابراین با افزایش نرخ ارز ، نرخ بیکاری نیز می تواند کاهش می یابد اما این نیازمند این است در کشوری مثل ایران ابتدا بایستی با توجه به سیاستهای اقتصادی فاصله تورم جهانی و سطح تورم را در داخل کشور کاهش دهند و با استقلال بانک مرکزی در بازار ارز سبب شوند که بازار ارز به طور کامل توسط بانک مرکزی مدیریت گردد که در این صورت بانک مرکزی می تواند در ایجاد تعادل میان عرضه و تقاضا دخالت کند و با تزریق ارز به بازار سبب کاهش تورم گردد که در غیر این صورت با کاهش تزریق ارز از سوی بانک مرکزی و افزایش تقاضا موجب بالا رفتن ناگهانی قیمت های می شود و تورم رو به افزایش می گردد.

تلاش دولت برای پایین نگه داشتن نرخ ارز نه تنها برای خود دولت هزینه زیادی دارد، بلکه اثرات منفی برای بسیاری از بخش های اقتصاد همچون تولید، صنایع صادراتی و همچنین گردشگری بدنبال خواهد داشت . واقعی شدن نرخ ارز سبب حذف سفر های غیر ضروری افراد به کشورهای خارجی می شود و همین امر موجب می گردد که مسافرت داخل به کشور افزایش یابد و از طرف دیگر باعث استقبال بیشتر گردشگران خارجی برای سفر به داخل کشور را نیز موجب می شود، اما اگر تعارض و مشکلات سیاست های اقتصادی در کشور اوج گیرد، (نوسانات ایجاد شده همچون تحریمها و نوسانات نرخ ارز) با توجه به رقابت شدید کشورها در این صنعت نهایتاً منجر به نوسان درآمدهای حاصل از گردشگری و همچنین ورود گردشگران به داخل کشور خواهد شد.

بطور کلی نقش نوسانات نرخ ارز با ایجاد نااطمینانی و ایجاد تنشهای اقتصادی و سیاسی مخصوصاً روانی و مغشوش کردن اذهان خارجیان نسبت به کشور ایران سبب می گردد تعداد گردشگران ورودی به کشور را کاهش دهد و این امر بر صنعت نوپای ایران را که هنوز به رشد نرسیده و به خصوص نیاز به سرمایه گذاری دارد با مشکلات فراوانی روبرو کند؛ از جمله، سرمایه گذاران را با ریسک احتمالی می کند و این امر سبب عدم جذب سرمایه ها و عدم اعتماد سرمایه گذاران داخلی و خارجی را به دنبال خواهد داشت، از طرفی اقتصاد با وجود نقدینگی فراوان

و سرگردان در کشور این مقدار نقدینگی بازار ارز را مستعد سفته‌بازی کرده است که افزایش نرخ ارز و به تبع آن افزایش قیمت بلیت خطوط هوایی تأثیر قابل توجهی را بر صنعت گردشگری کشور بر جای خواهد گذاشت.

امروز بوم گردی و گردشگری روستایی بهترین ظرفیت است که می توان روی آن سرمایه‌گذاری نمود اما به خاطر تفاوت‌های فرهنگی، برخی مسئولان در روستاها اجازه توسعه بومگردی را نمی‌دهند زیرا اعتقاد دارند این کار آسیب‌های فرهنگی و اجتماعی را در آن محیط به وجود خواهد آورد. درحالی‌که، حضور گردشگر در روستاها می‌تواند مانع مهاجرت جوانان به شهر و رونق اقتصادی در آن محل را افزایش دهد..

نکته قابل توجه این است، می توان با اعمال حذف یارانه‌ها برای گردشگران سعی شود از هر گردشگری که به ایران سفر می‌کند، درآمد بیشتری کسب کردو با حذف این یارانه‌ها و در کنار آن واقعی کردن نرخ ارز، جذابیت ارزانی سفر به ایران را برای گردشگران خارجی همچنان حفظ کرد و حتی ورود آنان به کشور را افزایش و موجب رونق گردشگری در کشور را فراهم نمود که این خود منجر به ارتقای سطح صادرات دیگر محصولات کشور نیز می‌شود. اما نکته قابل توجه و مهم این است در چنین شرایطی برای حفظ رقابتی این بازار بایستی تورهای سفر به کشور ارزان نمود تا بازار رقابت با سایر کشورها را از دست ندهد و از طرفی با تبلیغات زمینه اعتماد سازی و امنیت شرایط جذب توریست را در کشور فراهم نمود که این امر سبب درآمد زایی و نهایتاً منجر به رونق و توسعه اقتصادی در این بخش را در کشور فراهم می آورد.

نوسان نرخ ارز در اقتصاد ایران، اثر مهمتری نیز دارد از جمله اثرات آن را روی تغییرات تورم دارد؛ چراکه نتایج به دست آمده نشان می‌دهد نوسان مثبت نرخ حقیقی ارز باعث افزایش بی رویه تورم می گردد. از این جهت، حفظ ارزش پول ملی اهمیت بیشتری پیدا می‌کند که توصیه می‌شود در کوتاه‌مدت سیاستگذاران پولی نسبت به مدیریت بهتر و کنترل نقدینگی و تورم اقدام نمایند با روشهایی نظیر کاهش کسری بودجه دولت (کاهش استقراض از بانک مرکزی)، از طریق متمم‌های بودجه‌ای و یا انتشار اوراق مشارکت بانک و با اجرای ارائه سیاست‌های تشویقی در حوزه تولید در بلندمدت، جایگزینی واردات از طریق تولید داخلی در اولویت قرار دهند، از جهت دیگر می توان با توجه بیشتر به بخش

خصوصی و خصوصی سازی به معنای واقعی، همراه با آزاد سازی و واقعی سازی قیمت‌ها و ارزان کردن خدمات گردشگری کشور ایران را به یکی از قطب های گردشگری در جهان تبدیل شودو از تهدیدها و مشکلات موجود استفاده و آنرا تبدیل به فرصتها ی مثل اشتغال زایی، درآمدزایی و جذب سرمایه ها و غیره نمود که این امر با سیاست گذاری های مناسب و مطمئن زمینه جذب سرمایه گذاران داخلی و خارجی برای حفظ، رشد و توسعه منابع تولیدی، تاریخی، فرهنگی و زیست محیطی را در کشور تقویت می گرداند، از طرفی با راهکار تثبیت نرخ ارز و جلوگیری از نوسانات تأثیر گذار بر اقتصاد کشور و با افزایش تولید؛ تولید با کیفیت، تولید با قیمت مناسب، تولید با خدمات پس از فروش خوب، می توان مردم را ترغیب به خریدنمود و نهایت امر موجب توسعه صنعت گردشگری در کشور را فراهم ساخت.

منابع

منابع فارسی

- امامی، محسن (۱۳۷۸)، " سهم ایران از صنعت جهانگردی یک هزارم است "، ماهنامه - جهانگردی، شماره ۱۷ ، صص ۳۴- ۳۱
- احمدی، راضیه، (۱۳۹۷). " نقش سیاه دلار در دنیای سبز سفر ". تاریخ ۱۰ مرداد، <https://mag.eravel.com>
- امیریان، سعید. و صباغ کرمانی، مجید. (۱۳۷۹)، " بررسی اثرات اقتصادی گردشگری در جمهوری اسلامی ایران "، مجله پژوهش نامه بازرگانی، شماره ۱۶ ، سال ۱۳۷۹ ، صص ۸۳-۵۷
- بول، آدریان (۱۳۷۹)، " اقتصاد سفر و جهانگردی ". مترجم علی اعظم محمد بیگی، موسسه فرهنگی آینده پویان تهران،
- بهرروز، عارف، (۱۳۹۲). " بررسی نقاط ضعف و قوت، فرصت و تهدید صنعت گردشگری ایران با تأثیرگذاری بر تولید ملی و اشتغال با تکنیک SWOT "، اولین همایش الکترونیکی ملی چشم انداز اقتصاد ایران با رویکرد حمایت از تولید ملی، ۲۸ آذر ۱۳۹۲.
- بوم گردی همچنان در غربت . "تاثیر نوسانات ارز بر گردشگری اصفهان؛ سفر زمینی جایگزین سفر هوایی"
- . " دو پیامد نرخ غیر واقعی ارز برای گردشگران ". ۱۳۹۶. اقتصاد آنلاین.
- <https://www.eghtesadonline>
- پاپلی یزدی، محمد حسین .سقای، مهدی(۱۳۸۵). "گردشگری(ماهیت و مفاهیم)". تهران: انتشارات سمت، چاپ اول.
- پیری، محمد. "تاثیر آزادسازی روند تجارت بر صنعت توریسم: توریسم بزرگترین صنعت خدماتی جهان".
- پناهی، حسین .معصوم زاده ، سارا. رزاقی، سمیه. ۱۳۹۶ " بررسی اثر نرخ ارز بر تراز پرداخت گردشگری ایران ". دوره ۴، شماره ۲ - شماره پیاپی ۱۳، تابستان ۱۳۹۶.
- تاجری نسب ، ثمین. ۱۳۸۷. "برنامه ریزی توسعه گردشگری در کشورهای کمتر توسعه یافته".
- دیهیم، حمید، (۱۳۹۷). "نوسان دلار با گردشگری ایران چه می کند؟". تجارت نیوز
- شاملویی، امیر، (۱۳۹۶)، " دو تجربه تاثیر نرخ ارز بر توریسم ورودی "، روزنامه دنیای اقتصاد، شماره روزنامه: ۴۱۴۷ تاریخ ۲۷/۰۶/۱۳۹۶ ، شماره خبر: ۱۱۱۶۷۱۶.
- شیخعلی شاهی، امیر ، (۱۳۹۷). " تاثیر افزایش نرخ ارز در گردشگری شهر جهانی؛ فرصت یا تهدید؟ ". پایگاه خبری تابناک یزد، کد خبر: ۶۳۶۱۷۶ تاریخ انتشار: ۰۷ مرداد ۱۳۹۷ - ۱۱:۰۰:۲۹ .
- کارگر، بهمن، (۱۳۸۴). " توسعه، شهرنشینی و صنعت گردشگری در ایران ". انتشارات سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح، تهران.
- خوارزمی، ابوالقاسم (۱۳۸۴)، " بررسی رابطه علیت بین گردشگری و تجارت در (۱۳۸۰-۱۳۳۸) "، پژوهشنامه بازرگانی، شماره ۱۰ ، سال ۱۳۸۴ ، صص ۹۱-۱۰۸
- حجت پور، حامد. ۹۰. "گردشگری و توسعه" روزنامه رسالت. مهر.
- حیدری چیا، رحیم ۱۳۸۹. " مبانی برنامه ریزی صنعت گردشگری ". انتشارات سمت،
- داس ویل راجر (۱۳۸۴). "مدیریت جهانگردی؛ مبانی، راهبردها و آثار، ترجمه اعرابی"، ترجمه: سید محمود ایزدی، داود، تهران: دفتر پژوهشهای فرهنگی، چاپ سوم.

-فرزین ، محمد رضا.۸۳."اقتصاد گردشگری".نشر بازرگانی.چاپ دوم.آبان..

- کریمی، فرشید .۹۶." گردشگری؛ ابزاری برای توسعه پایدار ". بهمن ۱۳۹۶.

<http://donya-e-eqtasad.com>

-کمیل، روح اله بابکی، و امیر جباری (۱۳۸۷)، " بررسی رابطه بین گردشگری و رشد اقتصادی (مطالعه موردی ایران، کشورهای OECD به علاوه کشورهای منتخب ") مجله دانش و توسعه، شماره ۱۵ ، صص ۶۳-۸۴
لینچ.کوپن ۱۹۶۰، "سیمای شهر"، ترجمه :منوچهر مزینی ،تهران، موسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران(۱۳۷۴)..

- لس لامزدن(۱۳۸۷)،"بازاریابی گردشگری"،ترجمه ابوالفضل تاجزاده نمین،انتشارات دانشگاه پیام نور،تهران ،فصل اول .مزینی.منوچهر
۱۳۸۸،"از زمان و معماری" تهران:انتشارات شهیدی.

-محمدی و دیگران (۱۳۸۹). "عوامل موثر بر تقاضای گردشگری در ایران"، فصلنامه علوم اقتصادی، سال سوم، شماره ۱۰، بهار ۱۳۸۹

-میلادی لاری ،نسیم و بهجتی مرضیه .۱۳۹۱. "جایگاه سیستمهای دینامیکی در صنعت توریسم"،طرح پژوهشی ۹۰-۹۱ دانشگاه آزاد اسلامی
واحد بم.

-نیازی، اسفندیار و غلامرضا رضائی، ۱۳۹۴، "تاثیر نوسانات نرخ ارز بر جریان گردشگری بین المللی در ایران"،دومین همایش ملی گردشگری،
سرمایه های ملی و چشم انداز آینده، اصفهان، شرکت توسعه سازان گردشگری اصفهان.

- ولا،فرانسوا.بیچریل،یونل (۱۳۸۴). "گردشگری بین المللی"، ترجمه گوهریان،محمد ابراهیم و کتابچی،محمد مهدی، موسسه انتشارات امیرکبیر،
تهران ،چاپ اول.

فهرست منابع لاتین

- “ Journal of American science 2010;6(11), “Tourism as an Economic Development tool “ Mohamadtaleghani, Assistant Professor, Islamic Azad University –Rasht Branch,IRAN.
- .- Behjaty.Marzieh. Miladi Lari., Nasim. Monfared., Zahra. Dadi.,. Zohreh.,)ABAN 91. .(Existence and nonexistence of nontrivial periodic orbits and Hopf bifurcation of tourism-based social-ecological systems .KONFERANS . FARS. .
- Dombrovski, R.& Hodzic, S. (2010). Impact of value added tax on tourism. EABR & ETLC Conference Proceedings: 701-708
- D.Lactignola,L.Petrosillo,G.Zurlini.,time dependent regimes of tourism- Based social ecological system :period doubling route to chaos, Ecological . Complexity 7(2010) 44-54.
- Kharazmi, A. (2005). The causal relationship between trade and international tourism in iran (1959-2001). Quarterly Journal of Trade Studies, 37:91-108. (In
- Sugiyarto ,Cuntur&orther.(2003).”Tourism and globalization Economic Impact in Indonesia.
- George Agiomirgianakis et al ,2014,Exchange Rate Volatility and Tourist Flows into Turkey. Journal of Economic Integration. Vol. ۲No. . December 2014.
- Monfared.z , Dadi,z. Miladi Lari,N . Afsharnezhad. 2016.“Existence and nonexistence of periodic solution and Hopf bifurcation of a tourism-based social–ecological system”. August 2016
- www.elsevier.de/ijleo
- Miladi Lari, Nasim. Miladi Lari , Sadaf. 2016.”A Study on the Economic Effects of Tourism Architecture on Tourism Industry”.March. Eistanbul.Turkey
- Miladi Lari, Nasim.(2018).”Investigating the effects of Economic Development On Tourism Industry”.3 International Conference .March 2018 at France-PARIS.

<http://www.magiran.com/npview.as->

<http://dinary.blogfa.com/post-57.aspx->

[-http://ghkarimitourism.parsiblog.com/Posts/](http://ghkarimitourism.parsiblog.com/Posts/)

[-www.eshiraz.ir](http://www.eshiraz.ir)

[-www.8thsastech.khi.ac.ir](http://www.8thsastech.khi.ac.ir)

[-www.godar.ir](http://www.godar.ir)

[-www.aftabir.com.](http://www.aftabir.com)

[-www.kerna.ir/news.](http://www.kerna.ir/news)

[-www. fa.wikipedia.org](http://www.fa.wikipedia.org)

<https://www.eghtesadonline>

<https://www.mehrnews.com/news>

<http://www.irna.ir/fa/NewsPrint.aspx?I>

<https://donya-e-eqtasad.com>